กฎหมายว่าด้วยยุติธรรมชุมชน

ความเป็นมาแนวความคิดเรื่องยุติธรรมชุมชน[๒] (Community Justice) เป็นแนวความคิดที่ใหม่สำหรับประเทศไทย ซึ่งคุ้นเคยกับระบบการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยรัฐฝ่ายเดียวมาเป็นเวลานานกว่าร้อยปี นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนระบบกฎหมายจากระบบกฎหมายพระธรรมศาสตร์ (กฎหมายตราสามดวง) ซึ่งใช้มาแต่เดิมตั้งแต่สมัยต้นกรุงศรีอยุธยาในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มาเป็นระบบกฎหมายแบบยุโรปที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แนวความคิดหนึ่งที่ติดมากับระบบกฎหมายยุโรปก็คือ ความคิดที่ว่ากฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญาเป็นเรื่องของการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนและเป็นเรื่องที่รัฐเป็นผู้อำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนฝ่ายเดียว ประชาชนเป็นเพียงผู้มาร้องขอ รอรับ หรือได้รับผลจากกระบวนการยุติธรรมที่รัฐเป็นผู้จัดการและจัดให้เท่านั้น ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด หลังจากแนวคิดนี้อยู่มาเป็นเวลานาน ทำให้ทุกฝ่ายยอมรับและเชื่อแนวความคิดดังกล่าว ซึ่งต้องยอมรับว่ากระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปนั้นอาจไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

สภาพปัญหา

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำความคิดเรื่องยุติธรรมชุมชนมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย แต่ปัญหาคดีล้นศาล ผู้ต้องขังล้นคุก ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากยังขาดระบบและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาท หรือปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้ตั้งแต่ระดับชุมชนหรือก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก[๓] ทำให้ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทต่าง ๆ ไม่ว่าเล็กและใหญ่กลายเป็นคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด ส่งผลให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมากในการดำเนินคดีในส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ประกอบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาสจะยังคงมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการแตกความสามัคคีหรือขาดความปรองดองสมานฉันท์ขึ้นในหมู่ประชาชนในระดับชุมชน และอาจขยายลุกลามกลายเป็น

---

[๑] นายทศวิณหุ์ เกียรติทัตต์ วิทยากรชำนาญการพิเศษ สำนักกฎหมาย, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

[๒] “จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ (๒๕๕๑, หน้า ๑๒๘ - ๑๒๙) ให้ความหมายยุติธรรมชุมชน ว่าคือ การทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วนใด ๆ ระหว่างหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมทางอาญา (และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ทั้งหลาย) กับชุมชน การทำงานร่วมกันและหุ้นส่วนนั้นเป็นการทำงานโดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางเพื่อการป้องกันหรือควบคุมอาชญากรรมโดยตรงและโดยอ้อมในระดับเพื่อนบ้านหรือในระดับชุมชน

[๓] ก่อนเข้าสู่การแจ้งความดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนหรือการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน หรือการฟ้องศาลเพื่อดำเนินคดี

ปัญหาการแตกความสามัคคีหรือขาดความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติต่อไป ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง นอกจากนี้ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ การแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดกฎหมายต่าง ๆ ในชุมชน การจัดการความขัดแย้งของประชาชนด้วยความสมานฉันท์หรือสันติวิธี การช่วยเหลือหรือเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมและการรับคืนคนดีหรือผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรักษาความสงบเรียบร้อยมีภาระในการดำเนินคดีต่าง ๆ และภาระงานอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่จำนวนมาก จึงไม่สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ในปี ๒๕๕๘ กระทรวงยุติธรรมได้กำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการบูรณาการการทำงานของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยเน้นบทบาทของสำนักงานยุติธรรมส่วนจังหวัด (สยจ.) และศูนย์ยุติธรรมชุมชน[๔] (ศยช.) ระดับตำบล ทั้งนี้ โดยมีการประสานกับศูนย์ดำรงธรรม (ศดธ.) เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน และพัฒนาการดำเนินการด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทให้เป็นระบบ นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชนด้วยการสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน[๕] (คยช.) ในการรวมตัวกันป้องกันและบรรเทาอาชญากรรม การช่วยเหลือประชาชนในชุมชนด้านกฎหมายและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) เป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กคส.) (กองพัฒนายุติธรรมชุมชน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, ๒๕๕๘, หน้า ก)

การเสนอร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. ....

แม้จะมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการบูรณาการการทำงานของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้มีการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชนด้วยการสร้างเครือข่ายยุติธรรมในชุมชนแล้วก็ตาม แต่สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นยังเกิดขึ้นเนื่องจากการบริหารงานของกระทรวงยุติธรรมที่ดำเนินการมาตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันยังไม่มีกรอบแนวทางในการดำเนินงานและยังไม่มีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน เป็นผลให้การอำนวยความยุติธรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งยังไม่เป็นมาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารงานยุติธรรมชุมชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ข้อ ๑๑.๕[๖] จึงจำเป็นต้องตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นมารองรับการดำเนินงาน ซึ่งกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... และอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ต่อมา คณะรัฐมนตรีชุดที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบยุติธรรมชุมชมจะอยู่ในนโยบายเร่งด่วนที่ ๑๐ การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน นโยบายที่ ๑๑ การปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ (ข้อ ๑๑.๕)[๗] นโยบายที่ ๑๒ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติ

---

[๔] ศูนย์ยุติธรรมชุมชน หมายถึง สถานที่ที่อยู่ในชุมชน และสมาชิกเครือข่ายชุมชน ตลอดจนประชาชนเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชน หรือดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

[๕] เครือข่ายยุติธรรมชุมชน หมายถึง ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กรที่มีความสนใจและสมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสานความร่วมมือในการป้องกัน เฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ และเสริมสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชน

[๖] คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗

ข้อ ๑๑.๕ ปรับปรุงระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความยุติธรรม โดยให้เข้าถึงความเป็นธรรมได้ง่าย รวดเร็ว ส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือคนจนและผู้ด้อยโอกาส คุ้มครองผู้ถูกล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ และเยียวยาผู้บริสุทธิ์หรือได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรม โดยเน้นความสุจริตและความมีประสิทธิภาพของภาครัฐ ความเป็นธรรมของผู้ได้รับผลกระทบ และการไม่แอบอ้างฉวยโอกาสโดยทุจริตจากระบบการช่วยเหลือดังกล่าว

[๗] คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ข้อ ๑๑.๕ ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาข้าราชการบุคลากร และเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติและเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมกับยึดมั่นในหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาล มีสมรรถนะและความรู้ความสามารถพร้อมต่อการปฏิบัติงาน ดำเนินการปรับปรุงสวัสดิภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันในการทำงาน

ยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... ยังเป็นร่างกฎหมายสำคัญที่คณะรัฐมนตรีจะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศอีกด้วย

หลักการและเหตุผล สาระสำคัญ และผลกระทบของร่างพระราชบัญญัติฯ

ร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... มีหลักการและเหตุผล สาระสำคัญ และผลกระทบ ดังนี้

หลักการและเหตุผล[๗]

- หลักการ ให้มีกฎหมายว่าด้วยยุติธรรมชุมชน

- เหตุผล เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมตามแนวความคิดยุติธรรมชุมชนในปัจจุบันยังไม่มีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและยังไม่มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นผลให้การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จึงสมควรกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านงานยุติธรรมระดับชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานยุติธรรมชุมชนและรองรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญ[๘]

ยุติธรรมชุมชนเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชนกับหน่วยงานของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดทางอาญา การเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือผู้พ้นโทษ รวมทั้งการให้ความรู้และสร้างความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในชุมชน ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม ทั้งนี้ โดยมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

ในการนี้ ให้มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนในระดับตำบล เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความยุติธรรมและจัดการความไม่เป็นธรรมในชุมชน เพิ่มช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค และประหยัด อันจะส่งผลให้เกิดความสามัคคีและสมานฉันท์ในชุมชน รวมถึงการเคารพกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานยุติธรรมชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ

และให้มีคณะกรรมการในการขับเคลื่อนงานยุติธรรมชุมชน ดังนี้

๑) คณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกรุงเทพมหานคร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง เลขาธิการสำนักงานยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อัยการสูงสุด อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ ในด้านกฎหมาย สังคมวิทยาและการพัฒนาชุมชน จำนวน ๓ คน

(๕) ให้รองปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมายหนึ่งคนเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน ๒ คน

มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนและส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำนโยบายและแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนและรายงานต่อรัฐมนตรี แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามความจำเป็นและเหมาะสม ออกประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

---

[๗] ร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม เข้าถึงได้จาก https://www.moj.go.th/files/moj/20170601103536_71994.pdf.

[๘] หนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ ๐๒๐๐๘.๖/๘๖๓๑ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ข้อ ๔ หน้า ๓ - ๔

๒) คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ประกอบด้วย

(๑) ปลัดอำเภอเป็นประธาน

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ พัฒนากรประจำตำบล ตำรวจชุมชนประจำตำบล กำนันท้องที่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากภาคประชาชน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านแรงงาน ด้านคุมประพฤติ ด้านสาธารณสุข และด้านกฎหมาย จำนวน ๕ คน

ให้ประธานแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกรรมการและเลขานุการจำนวนหนึ่งคน และเป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน ๒ คน

มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการดำเนินงานของส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาอาชญากรรม การทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ และการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ พิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ปัญหาความไม่เป็นธรรมของประชาชน และรับแจ้งเบาะแสข้อมูลการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยเหลือ ดูแล ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือผู้ที่ต้องการคำแนะนำทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทตามที่คู่กรณีร้องขอเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยให้ดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจัดการความขัดแย้งในชุมชน ทั้งนี้ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและประนอมข้อพิพาทในชุมชน ให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดและอาชญากรรม และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษ รวมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติหรือผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก เผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารด้านยุติธรรมชุมชนแก่ประชาชน และดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ผลกระทบ[๑๐]

หากร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว จะมีผลกระทบ ดังนี้

- เป็นการลดคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- ประชาชนที่ยากจนและด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย
- เป็นการสร้างพลังของชุมชนให้สามารถดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชนได้ด้วยตนเองและช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นของไทยได้หวนกลับมา รื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ตามวิถีชีวิตชุมชน
- ช่วยลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับประชาชน โดยจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น
- เกิดความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนอันจะนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ในภาพรวมของประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาของประเทศในด้านอื่น ๆ ต่อไป ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง

ความคืบหน้าสถานะปัจจุบันของร่างพระราชบัญญัติฯ

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้พิจารณาและมีมติให้กระทรวงยุติธรรมรายงานความคืบหน้า โดยกระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าเนื้อหาสาระของร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. ....

[๑๐] อ้างแล้วใน ๕ ข้อ ๖ หน้า ๕

มีความซ้ำซ้อนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ “คณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติ” กับ “คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม” ตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๑๐ ที่บัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ คือ ๑) จัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ๒) เสนอแนะให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี พร้อมทั้งพิจารณาในประเด็นที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา ๓) ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นปัญหาอุปสรรค รวมถึงส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรมในภาพรวม ๔) ศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรม ตลอดจนกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และ ๕) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารยุติธรรม โดยวิธีการจัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรม หรือเสนอแนะแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนในระดับพระราชบัญญัติ โดยอาจพิจารณาออกกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนแทน ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เห็นชอบแล้วในประเด็นดังกล่าว ในการนี้ กระทรวงยุติธรรมจึงขอความอนุเคราะห์ให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายพิจารณาปรับปรุงแผนปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติและคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมชุมชน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติ ตามร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... มาตรา ๖ (๑) และ (๒) ที่กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำนโยบายและแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนและรายงานต่อรัฐมนตรี เปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๑๐ (๑) และ (๒) ที่กำหนดให้คณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี และ (๔) ที่กำหนดให้มีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม หรือรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรม หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ใน (๕) ที่กำหนดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินผลการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือการปฏิบัติตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจน (๖) ที่กำหนดให้มีการศึกษาวิเคราะห์และทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทาง กลยุทธ์และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมหรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผล และเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมเพื่อพิจารณา เมื่อพิจารณาโดยตลอดแล้วจึงเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมชุมชน ตามร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... กับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ มีความซ้ำซ้อนกัน และเห็นว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติซึ่งสามารถรองรับการดำเนินงานตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ■

ตารางเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติ ตามร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... กับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙

อำนาจหน้าที่	
คณะกรรมการยุติธรรมชุมชนแห่งชาติ	**คณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ**
๑. กำหนดนโยบาย แนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำนโยบายและแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมชุมชนไปสู่การปฏิบัติ **๒. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารงานยุติธรรมชุมชน และรายงานต่อรัฐมนตรี** ๓. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามความจำเป็นและเหมาะสม **๔. ออกประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้** ๕. พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี ๖. ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ๗. และอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย	**๑. จัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ**และ**แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี** **๒. เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี** ๓. พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา ๔. ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม หรือรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรม หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม ๕. การศึกษา วิเคราะห์และประเมินผลการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือการปฏิบัติตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ๖. ศึกษา วิเคราะห์และทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางกลยุทธ์และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผลและเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมเพื่อพิจารณา ๗. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม จัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรม หรือเสนอแนะหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมในการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม ๘. กำกับดูแลการจัดทำรายงานประจำปีของสำนักงานกิจการยุติธรรมตามมาตรา ๑๖ (๖) เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ๙. กำหนดระเบียบอื่นใดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ๑๐. ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น